

KRIZA ALI LE PREPIH V DSP?

V začetku novembra je pisatelj Miha Mazzini izstopil iz Društva slovenskih pisateljev (DSP). Kot je v kratki izstopni izjavi zapisal, se je za ta korak odločil, ker društvu dela *sramoto*, saj je glede na zadnje ocenjevanje vrhunskosti pisateljev dobil le desetino vseh točk in zaradi tega kot neperspektiven pisatelj v to društvo ne sodi več. Seveda ni prvi, ki je izstopil, in verjetno tudi ne zadnji, a tokrat so se (spet) odprla določena vprašanja, ki se dotikajo ustreznega razdeljevanja sredstev, primernosti točkovanja in na sploh vloge DSP v slovenskem kulturnem in tudi širšem družbenem okolju.

Društvo se na njegov izstop javno ni odzvalo in kot so kasneje sporočili, je le tedanji predsednik Milan Jesih izrazil obžalovanje in Mazzinija po elektronski pošti pozval, naj ponovno premisli svojo odločitev. Mazzini je premislil in se odločil, da bo svojo kratko izstopno izjavo podkrepil z daljšo obrazložitvijo, ki jo je objavil kot kolumno z naslovom *Razvojno socialna laž*. Pravzaprav v njej poskuša razložiti »*zgodovino slovenskega odnosa do kulture*« in izpostavi (pri tem spet ni prvi!) nekatera ključna, nerazrešena vprašanja, ki slovensko kulturo silijo v povprečje, kjer se v zaprtem krogu *elitnih izbrancev* določa, komu bodo podelili sredstva za ustvarjanje, komu za preživetje, koga bodo nagradili in koga kaznovali s pozabo.

IZSTOP GRADIŠNIKA

V društvu so še zmeraj molčali in upali, da zgodba ne bo dobila zagona snežne kepe. A se je zgodilo ravno obratno. Deset dni po objavi Mazzinijeve kolumne je iz DSP izstopil še pisatelj Branko Gradišnik in javnost je postala pozornejša. Gradišnik se je za izstop odločil, ker se društvu »*za svoje poniglavo ravnanje*« Mazziniju ni opravičilo. V svoji utemeljitvi izstopa je izpostavil določene značilnosti slovenske kulture, kot je socialno-razvojna mentaliteta (po Mazziniju), ki temelji na klanski solidarnosti. Prav tako se obregne nad absurdnostjo kriterijev in točkovanja, po katerih se vrednoti posameznega avtorja in njegovo delo. Kar pa DSP vleče na dno morja, je to, da so »*člani društvenega gremija /.../ že zdavnaj poskrbeli za nastanek zaprtega kroga. Kdor se skuša v to podganjo dirko vključiti na novo, nima 'šans' (razen, če ga klan sprejme), kajti če nimaš dovolj točk, ne moreš v tujino; če pa nisi bil v tujini, ne dobiš točk*«.

NOVE RAZVOJNE POTI

Tako Mazzini kot Gradišnik DSP predlagata nekaj rešitev. Medtem ko se prvi osredotoči zgolj na svoj primer in predlaga tri korake, po katerih bi v društvu

na pošten in pregleden način razdeljevali finančna sredstva, Gradišnik opredeli širšo vlogo DSP v slovenskem prostoru. Po njegovem mnenju bi DSP lahko »*skrbel za vzgojo in izobraževanje nadebudnih piscev in pisk, pri medijih bi lahko lobiral za oživitve kritike literarne produkcije /.../, pomagal razrešiti paradoks slovenskih knjižnic, ki prejemajo kulturna sredstva za to, da nabavljajo in izposojajo plažo /.../, zastavil svoj vse bolj virtualni ugled za to, da se postavi proti nadaljnemu siromašenju slovenskega jezika*«. Takšnih in podobnih predlogov vsekakor ne zmanjka. Sedaj je na potezi DSP, če želi svoje delovanje izboljšati in se očistiti obtožb, ki so vedno glasnejše, a bodo (glede na slovensko prakso) žal spet udarile ob trd zid trdnjave ljudi, ki so si v zaprti družbeni mreži zagotovili svoj položaj in sredstva za preživetje.

SE DSP LAHKO ZAGLEDA V OGLEDALU KOT DORIAN GRAY?

Higienična in moralna dolžnost DSP bi bila, da natančno reflektira svoj

položaj, analizira poteze in delovanje zadnjih nekaj let ter nato postavi nove smernice in določi svojo vlogo v slovenski družbi. Vprašanje je, če je vse to zmožno narediti? Za zdaj samo opravičuje lastno ravnanje s sprenevedanjem in čudenjem nad izstopom dveh članov ter spraševanjem, ali ne gre morda za način samopromocije, kot je pred kratkim izjavil nekdanji predsednik DSP, Milan Jesih. Društvo se je po vsem tem le odzvalo z obrazložitvijo primera Mazzini, v kateri po vrsti zanika vse obtožbe, Mazzinijevo pisanje pa označi za zavajajoče. Ob napisanem lahko ob nepoznavanju ozadja hitro zapademo v pristransko obtoževanje in kupovanje resnic. A ne gre za tak boj. Ne gre za to, kdo bo imel prav in kdo ne, temveč za resno kritiko DSP, da mora kreniti v drugo smer. Mazzini in Gradišnik nista prva, ki sta izstopila, prav tako pa nista edina kritika društva. Vprašanje je le, če ju bo zdaj (kot tudi njune podpornike) pozicijsko močna pisateljska klika skušala onesposobiti s pozabo, z odrinjanjem na margino in s klevetanjem v tujini, kot se je to zgodilo naši sogovornici, pesnici, pisateljici in prevajalki Taji Kramberger. V nadaljevanju objavljamo skrajšano obliko pogovora (več na www.soup.si/kazin/extras).

Če predpostaviva, da je v DSP skoncentrirana določena elitna skupina ljudi, ali so ljudje sposobni videti to, kar se dogaja v društvu?

Na eni strani navadni ljudje, ki gredo skozi ideološki aparat države, ki se mu reče izobraževanje, tega, kar se dogaja, gotovo niso sposobni videti, ker jim ves izobraževalni sistem od osnovne šole do diplome ali do doktorata ne dá orodij, s pomočjo katerih bi se lahko distancirali od dogajanja in ga znali videti. Na drugi strani pa imajo ljudje danes svoje skrbi, čemu bi se ukvarjali z DSP. Tam bi morale zadeve teči, saj gre za *posvečeni kraj* skupnosti in kulture. Dejstvo je, da ni tako. Mislim, da obstajajo posamezniki in posameznice, ki vidijo, kaj se dogaja, vendar nimajo realne moči, da bi kaj spremenili. Realna moč vkopane elite pa je njeno tiho varovanje lastnih pozicij predvsem s sistematično reprodukcijo sistema obstoječih oblastnih mest in z brisanjem *ne-njenih* krajev memorije. To se ne bo kar samo od sebe odpravilo. V sodobnem času (v tej deželi) tisti, ki zares dobro piše, nima publike, ki bi ga prepoznala. Občinstvo se namreč oblikuje postopoma, v stiku z živo literaturo, ne nastane čez noč.

Potemtakem širitev obzorja in mej z nenehnim razglabljanjem in reflektiranjem položaja v tem elitnem klubu najboljših niti ni možna?

Gotovo je. Jaz sem sicer izgubila vizijo, da je mogoče ljudi, ki se ukvarjajo z literaturo, v teh krajih spraviti k sebi, dokler sami ne želijo videti, kje so, takrat, ko sem zamrznila svoje članstvo v DSP. To je bilo leta 2004/05 v zvezi s polemiko, do katere je prišlo, ker so *elitniki* Iztoka Osojnika odstavili z mesta direktorja Vilenice. Za Iztoka Osojnika, ki je vileniški festival odprl za različna občinstva in deloval v prid literarne polifonije, ne pa zgolj iz sebičnih interesov, se nas je tedaj od prek 300 članov izpostavilo le približno

ducat, t. j. misleča kritična manjšina. Takrat se je po mojem mnenju zgodil neoliberalni prevzem v društvu. Današnji izstopi iz DSP so izstopi iz razvite faze neoliberalizacije literature, njihovi pravi razlogi se bodo šele pokazali. Medtem se je na pomembne pozicije v društvu vzpela *literarna elita*, ki ima nenehno vnaprej zagotovljena državna sredstva, se pravi naš davkoplačevalski denar, in pri tem ni odgovorna nikomur. Trenutno se zadeve še zaostčujejo s centralizacijo in nadzorom nad mednarodnim kroženjem literat in literatov. Po nekaterih novih postulatih naj bi se zunaj Slovenije promoviralo le nekaj imen; vsi vemo, katera so, in marsikdo po svetu jih je že sit, saj so nenehno ista ter povezana z ne posebno kakovostno literaturo. Seveda gre za politično razmeščanje agensov v nekem polju, ne pa za literaturo in njene kriterije.

V ta kontekst sodi tudi medsebojno podeljevanje nagrad in priznanj.

Pomembno je, le koga poznaš in komu si všeč ...

Pri nas se ne spoštuje vsebinskih pertinenec, kakovosti dela, ker na tem področju ni in ne more biti vnaprejšnjih kriterijev. Vzpostavi jih delo samo. Transformacijske linije, kakor jim pravim, t.j. dejstva, da neke začneš in se potem razvijaš skozi življenje, prehodiš neko pot senzibilizacije in elaboriranja svoje poetike – v slovenski poeziji domala niso in niso cenjena. Šele, ko bi znali ceniti in razumeti *spoznavno* pot, bi se v komisijah šele lahko odločali, kdo si nagrado za literaturo zasluži in kdo ne. Vsega tega pri nas ni, ker glavni kritiki, pa tudi avtorji sami, ne priznavajo razvoja in spoznanj. Rodijo se geniji, umrejo geniji, ves čas pišejo isto in ne znajo nobene življenjske izkušnje prevesti v literarno govorico. Ali kakor sem neke zapisala: *sto let je pasalo, ostal je budalo*. Kaj torej v teh krajih merimo pri literaturi? Istost in stasis? Konformizem? Hlapčevstvo? Stremuštvu?

Kako se upreti razlagam DSP, da tisti, ki so izstopili, tega ne počnejo zaradi lastne promocije?

Ah, *lastna promocija*, to je fraza, značilna za tukajšnjo mentaliteto, v kateri pač ta promocija nekaj pomeni. Zunaj te mentalitete ta fraza ne pomeni nič, kvečjemu grotesko. Te *razlage* lahko zavre le zmanjšanje števila odjemalcev. Kaj pa je tako vrednega na promociji v družini nosilcev te mentalitete? Del odgovora se skriva tudi v tem: *Kdo govori?* Če govori samooklicana elita, katere člani se med seboj trepljajo in povzdigujejo, javno pa se delajo, da niso povezani, mediji pa vse skupaj spravljajo v kroženje, je to tako, kakor da bi se krivolovci razglašali za varuhe narave in živali. Ne maram tega pompoznega wagnerjevskega načina bivanja, kakor bi mu rekel Oscar Wilde.

FOTO:

tajakramberger.wordpress.com. Priporočamo branje.